

Informatiepunt Chroom-6 Defensie

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Informatiepunt Chroom-6. Dit informatiepunt is ingericht door Defensie maar staat onder beheer van het CAOP en is daarmee onafhankelijk. Het CAOP is een onafhankelijk kennis- en dienstencentrum op het gebied van arbeidszaken.

Contact

- www.informatiepuntchroom6.nl
- infoc6&carc@caop.nl
- 070 376 5476
(ma t/m vrij 09.00-17.00 uur)

Nieuwsbrief #4

Januari_2021

Inhoud

Voortgang onderzoek alle
Defensielocaties **p.3**

Vragen uit gesprekken met
(oud-)medewerkers beantwoord **p.5**

Recente juridische uitspraken **p.9**

Chroom-6 in recente
Kamerdebatten **p.10**

Informatiepunt
Chroom-6
Defensie

Voortgang onderzoek alle Defensielocaties

Afzender: RIVM

Het onderzoek naar het gebruik van chroom-6 op alle Defensielocaties nadert de afronding. In dit artikel leest u meer details over de stand van zaken.

Momenteel stellen de onderzoekers het rapport op met alle bevindingen. De onafhankelijke Inhoudelijke Klankbordgroep, die het onderzoek van het RIVM begeleidt, zal de bevindingen nog beoordelen. In december 2020 is het conceptrapport besproken in de Paritaire Commissie. De Paritaire Commissie heeft hierbij nog een aantal opmerkingen gemaakt en vragen gesteld aan het RIVM die worden verwerkt in de rapportage.

Na vaststelling van het rapport van het RIVM zal de Paritaire Commissie haar conclusies en aanbevelingen opstellen. Op basis van de onderzoeksresultaten en aanbevelingen overlegt Defensie met de bonden over de uitkeringsregeling. Het opstellen van de Kabinetsreactie en het overleg met de bonden kost tijd. De definitieve resultaten worden naar verwachting in het voorjaar van 2021 openbaar gemaakt.

Het onderzoek

Het onderzoek dat betrekking heeft op alle locaties bouwt voort op het in april 2018 afgeronde onderzoek op de POMS-locaties, en maakt gebruik van veel van de resultaten die uit dit onderzoek zijn verkregen. Voor het

Informatiepunt **Chroom-6** Defensie

onderzoek op alle Defensielocaties is onder andere gebruik gemaakt van een online vragenlijst. Hiervoor zijn ook de ervaringen en de kennis uit het POMS-onderzoek gebruikt.

Door het gebruik van de vragenlijst hebben zoveel mogelijk (oud-) medewerkers de gelegenheid gekregen bij te dragen aan het onderzoek. Meer dan 1.500 (oud-) medewerkers hebben de vragenlijst ingevuld. Gezamenlijk bekleedden die medewerkers in de periode tussen 1970 en 2020 meer dan 2.700 functies op meer dan 200 Defensielocaties.

In de online vragenlijsten kwamen dezelfde vragen aan bod die ook zijn gesteld bij de groepsgesprekken voor het onderzoek op de POMS-locaties. Ook was het mogelijk om in zogenaamde 'open velden' aanvullende informatie in te vullen.

Voorafgaand aan het online onderzoek is een aantal interviews gehouden met (oud-) medewerkers en leidinggeven- den van verschillende locaties. Dit heeft geholpen om een globaal beeld te krijgen van de ontwikkeling van de werkomstandigheden bij de onderdelen vanaf de jaren '70. De analyse van

de vragenlijsten door de onderzoekers van het RIVM geeft een beeld van de werksituaties op de verschillende locaties, de functies en de werkzaamheden. Daarnaast werd inzichtelijk of er persoonlijke beschermingsmiddelen zijn gebruikt en welke gezondheidsproblemen de (oud-) medewerkers hebben of hebben gehad. ■

Vragen uit gesprekken met (oud-)medewerkers beantwoord

Afzender: RIVM & Defensie

Tijdens verschillende gesprekken met (oud-)medewerkers (tijdens bijeenkomsten of elders) zijn diverse vragen gesteld over onderwerpen die met de RIVM-onderzoeken te maken hebben. Een aantal vragen komt vaker terug. Op deze vragen wordt in dit artikel nader ingegaan.

Andere gevaarlijke stoffen

Een vraag die vaak terugkomt is: Hoe zit het met andere gevaarlijke stoffen, wordt hier nog onderzoek naar gedaan?

Defensie heeft het RIVM gevraagd welke opties hiervoor zijn. Hierbij is gekeken naar de haalbaarheid van een epide-

miologisch onderzoek, omdat daarmee ook verschillende stoffen tegelijk zouden kunnen worden onderzocht. Helaas is een epidemiologisch onderzoek op dit moment niet mogelijk. Zie voor meer informatie RIVM rapport 2020-0043:

www.rivm.nl/documenten/eindnotitie-verkenning-haalbaarheid-epidemiologisch-onderzoek-chroom-6-defensie.

Ook is gekeken of een soortgelijk onderzoek als het onderzoek naar chroom-6 mogelijk is. Het chroom-6 onderzoek is zeer uitvoerig en complex en voor een dergelijk onderzoek op groepsniveau is veel informatie nodig. Bij het POMS-onderzoek naar mogelijke gezondheidsrisico's van chroom-6 blootstelling is informatie verzameld over:

Informatiepunt

Chroom-6

Defensie

- De eigenschappen van de stof;
- De aandoeningen die blootstelling aan chroom-6 in het algemeen kan veroorzaken (de 'ziektelijst');
- De hoogte en duur van de blootstelling aan chroom-6.

Daarmee kon per functie bepaald worden hoe waarschijnlijk het is dat medewerkers gezondheidsschade hebben opgelopen (of nog op kunnen lopen) door het werken met chroom-6.

Voor andere stoffen die zijn gebruikt, is onvoldoende informatie over de blootstelling beschikbaar. Er is geen informatie gevonden over hoe vaak, lang en hoe hoog medewerkers waren blootgesteld aan de stof. Daardoor kan helaas ook geen wetenschappelijk onderbouwde uitspraak gedaan worden over het gezondheidsrisico, of met andere woorden: of oud-POMS-medewerkers gezondheidsschade hebben opgelopen door het werken met die stof.

Op basis van advies van het RIVM en de Paritaire Commissie is besloten een soortgelijk onderzoek op groepsniveau niet voor andere gevaarlijke stoffen uit te voeren (zie ook: www.rijksbegroting.nl/2020/kamerstukken,2020/6/17/kst280335.html (vraag 13)).

Er zal voor andere gevaarlijke stoffen dan ook geen collectieve uitkeringsregeling komen. Ervaart u gezondheidsklachten die volgens u zijn gekomen door blootstelling aan gevaarlijke stoffen bij Defensie? Dan kunt u een individuele letselschadeclaim indienen bij het Dienstencentrum Juridische Dienstverlening van het ministerie van Defensie: *Ministerie van Defensie, DOSCO/DPOD/Juridische Dienstverlening t.a.v. Afdeling claims, Postbus 90004, 3509 AA Utrecht*. Uw claim wordt dan beoordeeld op individuele basis. Daarbij wordt gekeken naar uw persoonlijke omstandigheden en de werkzaamheden die u heeft uitgevoerd.

Indien later blijkt dat een epidemiologisch onderzoek of een onderzoek op groepsniveau wel mogelijk is, dan zal Defensie zeker overwegen dit te laten uitvoeren.

Onderzoek RIVM

Er zijn mensen die stellen dat het RIVM bij het onderzoek voornamelijk door een 'Arbo-technische bril' gekeken heeft en te weinig door een 'medische bril'. Hoe zit dit?

Bij het onderzoek door het RIVM zijn de vragen beantwoord vanuit verschillende gezichtspunten. Hierbij is naast een Arbo-technische benadering onder andere óók gekeken door een medische bril. Voor het onderzoek op de POMS zijn in 2014

en 2015 alle vragen verzameld die zijn gesteld door alle betrokkenen. De meer dan 2500 vragen gingen met name over arbeidsomstandigheden, gezondheidsrisico's en aansprakelijkheid. Vragen over gezondheid en welke ziekten kunnen worden veroorzaakt door chroom-6 zijn op grond van medische studies beantwoord. Vragen over arbeidsomstandigheden zijn door een 'Arbo-technische bril' bekeken. En vragen over aansprakelijkheid zijn vanuit een juridisch perspectief beantwoord. Bij de vragen over de gezondheid ging het onder andere over:

- Welke ziektes en aandoeningen veroorzaakt kunnen worden door chroom-6;
- Of en op welke wijze de aanwezigheid van chroom-6 in het lichaam kan worden aangetoond;
- Wat er in het lichaam gebeurt bij de omzetting van chroom-6 naar chroom-3.

Onderzoek naar de gezondheidsrisico's kan door middel van een epidemiologisch onderzoek worden uitgevoerd als voor dit onderzoek voldoende bruikbare gegevens beschikbaar zijn. Bij een dergelijk onderzoek vormen medische problemen van (oud-) medewerkers het startpunt. Op basis van de medische gegevens wordt dan gekeken of er een mogelijk verband met blootstelling aan chroom-6 zou kunnen bestaan. Een

dergelijk onderzoek bleek niet mogelijk volgens het RIVM.

Het onderzoek is daarom niet op deze manier uitgevoerd. In plaats daarvan is uit (inter)nationale wetenschappelijke studies beantwoord welke ziekten chroom-6 kunnen veroorzaken (dit is een zogenaamd medisch-toxicologische benadering). Vervolgens is onderzocht bij welke POMS-functies de blootstelling aan chroom-6 zodanig was dat ze deze ziekten konden veroorzaken (dit is een Arbo-technische benadering).

Straalgrit

Een andere veel gestelde vraag gaat over staalgrit: Is er rekening is gehouden met blootstelling aan met chroom-6 vervuild staalgrit?

Ook de mogelijke blootstelling door inademing van met chroom-6 vervuild staalgrit is door het RIVM onderzocht. In het eindrapport van het deelonderzoek "Blootstelling" (uitgevoerd door Universiteit Utrecht binnen het RIVM-onderzoek) is deze vorm van mogelijke blootstelling per locatie aan de orde gekomen. Hierbij is informatie over de arbeidsomstandigheden op de locaties van de oud-medewerkers gebruikt (verkregen via de door het RIVM gevoerde

Informatiepunt

Chroom-6

Defensie

groepsgesprekken). Blootstelling aan straalgrit kwam ook aan de orde in de beschrijving van de taken met mogelijke relevantie voor chroom-6 blootstelling, gemeld door oud-medewerkers van de POMS. Vervolgens is per functie bekeken of er werkzaamheden zijn gedaan waarbij werknemers mogelijk met dit straalgrit in aanraking zijn geweest. Contact met straalgrit is bij de beoordeling van de blootstelling aan chroom-6 meegenomen als één van de mogelijke bronnen. Blootstelling aan met chroom-6 vervuild straalgrit is dus aan de orde gekomen en meegewogen in de beoordeling van de blootstelling aan chroom-6 per functie.

Internationale onderzoeken

Tot slot: Zijn alle (mogelijk) relevante internationale onderzoeken betrokken in het onderzoek door het RIVM?

In april 2018 is het onderzoek voor de POMS-locaties afgerond. Daarbij is gebruik gemaakt van kennis uit wetenschappelijke onderzoeken en studies van (inter)nationale universiteiten, instanties en officiële organen die vóór juni 2016 gepubliceerd zijn.

Vervolgens is in 2019 een actualisatie uitgevoerd, gebaseerd op nieuwe we-

tenschappelijke literatuur, gepubliceerd tussen juni 2016 en januari 2019. Het resultaat van deze actualisatie is dat ook strottenhoofdanker is opgenomen in de lijst. De herziene lijst is gebaseerd op reeds bestaande en nieuwe wetenschappelijke gegevens uit alle relevante nationale en internationale studies bij mensen en proefdieren.

Naar aanleiding van vragen van (oud-) werknemers is in deze actualisatie specifiek naar een aantal zaken gekeken:

- Kankerverwekkende effecten van chroom-6;
- Immunologische aandoeningen anders dan allergisch contacteczeem, allergische astma, allergische rhinitis en chronische longziekten;
- Nadelige effecten van chroom-6 op het gebit.

Het RIVM volgt ook in de toekomst de ontwikkelingen op het gebied van wetenschappelijke studies en inzichten naar de gezondheidsrisico's als gevolg van blootstelling aan chroom-6. Het RIVM actualiseert periodiek de lijst met ziekten en aandoeningen. ■

Recente juridische uitspraken

Afzender: Defensie

De Centrale Raad van Beroep (hierna Raad) heeft onlangs in drie zaken die in hoger beroep zijn behandeld uitspraak gedaan. Dit betreft het eindoordeel van de in deze zaken hoogste rechterlijke instantie. In dit artikel kunt u lezen waar het precies om ging en wat het oordeel was.

Het ging in deze zaken om de toepassing van de hardheidsclausule uit de Coulan- ceregeling en de Uitkeringsregeling. Door toepassing van de hardheidclausule kan worden afgeweken van de regelingen als de aanvrager niet (volledig) voldoet aan de voorwaarden én als weigering van de uitkering niet billijk zou zijn.

In elk van de drie zaken ging het om een oud-medewerker waarvan de aanvraag voor een uitkering was afgewezen omdat er geen sprake was van een aandoening die op de lijst van het RIVM is vermeld.

De Raad heeft geoordeeld dat de hardheidsclausule in deze zaken niet hoeft te worden toegepast. De lijst met aandoe- ningen is tot stand gekomen op basis van RIVM-onderzoek. Deze lijst is in 2019 nog door het RIVM geactualiseerd. Van de aandoeningen van betrokkenen is (nog) niet wetenschappelijk bewezen dat zij mogelijk zijn veroorzaakt door blootstel- ling aan chroom-6. Ze staan daarom niet op de geactualiseerde lijst. Dat er geen wetenschappelijk bewijs is, is voor de Raad geen reden voor toepassing van de hardheidsclausule. Omdat er geen reden is de hardheidsclausule toe te passen, zijn de drie aanvragen volgens het oordeel van de Raad terecht afgewezen.■

Chroom-6 in recente Kamerdebatten

Afzender: Defensie

Tijdens de debatten in de Tweede Kamer in november en december afgelopen jaar is ook het onderwerp chroom-6 en de Uitkeringsregeling besproken. In dit artikel leest u wat hierbij aan bod is gekomen en wat de reactie van staatssecretaris Barbara Visser hierop is geweest.

Door meerdere politieke partijen is de oproep gedaan om te kijken of de bestaande Uitkeringsregeling aangepast kan worden zodat meer (oud-)medewerkers of nabestaanden gebruik zouden kunnen maken van de regeling. Ook is gevraagd om te onderzoeken of het mogelijk is om alleen voor de POMS een aparte regeling op te stellen omdat de situatie op de POMS uniek zou kunnen zijn in vergelijking met de andere locaties waar met chroom-6 is gewerkt.

De staatssecretaris heeft in haar reactie benadrukt dat de Uitkeringsregeling gebaseerd is op bestaande wettelijke kaders en wetenschappelijke criteria. Ook heeft zij verwezen naar de aanbevelingen van de Commissie Heerts (Vergemakkelijken Schadeafhandeling Beroepsziekten).

De staatssecretaris heeft toegezegd een commissie in te stellen om een aantal vragen te onderzoeken en hierover een advies op te stellen. Deze commissie zal:

- De vraag beantwoorden hoe de bij het opstellen van de Uitkeringsregeling gehanteerde uitgangspunten zich verhouden tot onder andere het wettelijk kader en de uitgangspunten in het rapport van de Commissie Heerts.
- Een antwoord geven op de vraag of de arbeidsomstandigheden op de POMS zodanig anders waren dan op

de andere locaties waardoor een aparte regeling voor de POMS gerechtvaardigd zou kunnen zijn.

- Gevraagd worden te kijken naar de mogelijke consequenties als de gehanteerde uitgangspunten, zoals het moeten bestaan van causaal verband en de gehanteerde wetenschappelijke criteria voor de lijst met ziektes en aandoeningen, worden losgelaten.

Zodra de commissie is ingesteld wordt u hierover geïnformeerd in een volgen de nieuwsbrief.

Tot slot heeft de staatssecretaris op verzoek van de Kamer een aantal vragen gesteld aan het RIVM over de categorieën en ziektes in relatie tot verschillende stoffen. De antwoorden worden met de Tweede Kamer gedeeld. ■

Nieuwsbrief

#4

Januari_2021

Informatiepunt
Chroom-6
Defensie

Deze nieuwsbrief is een uitgave van het Informatiepunt Chroom-6. Dit Informatiepunt is ingericht door Defensie. Defensie vindt het belangrijk dat er geen drempels zijn voor mensen met vragen. Daarom staat het Informatiepunt onder beheer van het CAOP en is daarmee onafhankelijk. Het CAOP is een onafhankelijk kennis- en dienstencentrum op het gebied van arbeidszaken. Persoonsgegevens zijn hier in vertrouwde handen.

Contact

- www.informatiepuntchroom6.nl
- infoc6&carc@caop.nl
- 070 376 5476
(ma t/m vrij 09.00-17.00 uur)